
LEDARE

ATT BÅDE HA BRON OCH SLIPPA DEN

Möjligen avundas statsminister Bildt president Clinton den möjlighet till kompromiss som denne tycks ha när det gäller brobygget till de f d Warszawapaktsstaterna men som inte står till buds när det gäller en bro av betong. *Partnership For Peace* (PFP) får ersätta det hett eftertraktade NATO-medlemskapet. USA och NATO vill garantera säkerheten för de nya fria staterna i Öst- och Centraleuropa utan att ge dem garantier. Det är en öppen fråga om konststycket lyckas. Det är en gåta att väst överhuvud taget krånglat till det så för sig. Det tycks som om alla det förflutnas lärdomar i ett slag förflyktigats.

I nära ett halvsekel upprätthöll det fria Europa och USA en militär gard med mycket tydliga säkerhetsgarantier. Därför är de fria än i dag, därför besegrades ett valde vars enda styrka var dess militära makt.

Under hela denna tid vidhöll NATO

att dess militära syften var rent defensiva. Dess styrkeuppbyggnad, strategi och agerande i krissituationer gav syn för sägen.

Nu när de nya fria staterna vill inträda i pakten, talar Västmakterna om för alla som vill höra på att detta skulle vara att provocera Ryssland.

Ryssarna vill gärna höra på och understödjer livligt denna föreställning, som utmärkt väl passar deras strävan att etablera en ny intressesfär i det "nära utlandet". Därmed har provokationsteorin blivit självuppfyllande, och det är svårt att se hur väst skulle ta sig ur den.

Man hänvisar från västs sida till den känsliga situationen i Moskva just nu. Man vill inte försvåra för reformkrafterna. Samma sak har sagts i varje läge alltsedan Gorbatsjovs "reformer" började få Sovjetunionen att spricka sönder. Alltid har väst sett reaktionära krafter att ta hänsyn till. Det har också blivit en medveten rysk taktik att hota omvärlden med Rysslands svaghet.

Vad väst i grunden menar med att "provocera" ryssarna är höljt i dunkel. Självklart är det provocerande för en regim som tänker erövra ett område om den hindras från detta. Men om vi misstänker sådana planer bör vi väl skydda offret? Den nuvarande ryska regimen, som väl inte har sådana planer, borde heller inte bli stött av att väst vill skydda Polen och Baltikum mot Zjirinovskij?

De öst- och centraleuropeiska ledarna valde att hålla god min och acceptera PFP som det bästa möjliga. Innerst inne hoppas de säkert på att samarbetets dynamik skall leda till allt fastare band, så småningom medlemskap. Det är ett mycket osäkert hopp.

Den ryska ledningen fann för gott att förklara projektet acceptabelt, ja även att man i princip var beredd att delta. Om detta var djupt känt eller framtvingat av att man är helt beroende av amerikansk ekonomisk hjälp är inte lätt att säga. Ut-talanden av utrikesminister Kozyrev en vecka senare om att Ryssland måste behålla trupper kvar i sina grannländer vittnar måhända om en något annorlunda syn på säkerhetspolitiken än den västliga.

Paraply för vackert väder

Var därmed hur som helst, så finns det anledning att sätta några frågetecken för värdet av PFP. Drastiskt uttryckt är det en avskräckning som fungerar endast när den inte behövs; ett paraply för vackert väder. Det avhåller kanske en anständig regim som den nuvarande ryska från äventyrligheter. Men är det tillfyllest för

att hindra en Zjirinovskij att infria sitt "löfte" att återta Baltikum?

NATO har under sin tillvaro lagt mycket stor vikt vid att göra säkerhetsgarantierna trovärdiga. Inget mindre än alliansstyrkor på plats ansågs avskräcka från angrepp om hotet blev akut. Alliansens medlemmar kan knappast tro att något så lösligt som PFP skulle vara ett skydd i ett verkligt oväder, och de får svårt att inbilla andra det. Och även om PFP utvecklas som tjecker och polacker önskar, kan utvecklingen av ett ryskt hot gå mycket snabbare.

Det finns ytterligare ett antal skäl till att inte lämna de nyligen befriade staterna utanför en handfast säkerhetsgemenskap, som kanske är viktigare än den hypotetiska risken för angrepp från Ryssland.

Det första är restaurationen efter socialismen. Ekonomisk återuppbyggnad kan bara ske i en säker miljö. Det är inte lockande för företagare att investera i ett område som hotas av invasion utifrån eller omstörtande krafter inifrån. Det tyska ekonomiska undret skedde i skyddet av NATO-alliansen.

Det andra är den politiska stabiliteten. NATO har uttryckligen varit en allians av demokratiska stater, som ställt vissa villkor för medlemskap. Vi ser idag hur svårt många stater i "öst" har att finna sina demokratiska former. Risken för bakslag är latent. Reella men villkorade säkerhetsgarantier från väst skulle vara ett mäktigt argument för att inte avvika från demokratins väg.

Det tredje är den inbördes freden mel-

lan dessa stater. Den säkerhetspolitiska integrationen i väst har gjort krig mellan NATO-stater otänkbart (med cyperskonflikten som undantaget som bekräftar regeln). I dag växer nationalismen i östra Europa. I en allt hopplösare ekonomisk situation, där ingen kan ge trovärdiga löften om snar tillväxt är det frestande att mobilisera hjordinstinkt, frammana främlingshat och blåsa upp nationella myter för att motivera maktanspråk. Ett utvidgat NATO skulle kunna bidra till att kontrollera dessa krafter.

Det fjärde är kontrollen av medlemmarnas utrikespolitik gentemot icke-medlemmar. Detta är en av försvarspaktens viktigaste fredsbevarande funktioner. I en allians av NATO:s karaktär tillåts ingen utrikes äventyrspolitik som skulle kunna störta paktens i krig.

Kanske är PFP bättre än ingenting. Kanske invagar det väst i falsk förtröstan. Effekten beror i mycket på vad som kommer att bjudas på detta smörgåsbord och hur serveringen sköts. Men naturligtvis först och främst på vad som kommer att hända i Ryssland.

Om då en dag det värsta inträffar, att en totalitär regim tar över i Moskva, trots all västlig försiktighet, kommer NATO då i ett slag att ge "hårda garantier"? Polacker och tjecker har viss erfarenhet av

motsatsen, av *appeasement*, följt av brådstörtade, för sena "säkerhetsgarantier" utan substantiellt innehåll.

Kanske är det redan nu för sent. Den ryska utrikespolitiken har blivit alltmer självmedveten. Om det beror på att Jeltsin vill ha ryggen fri mot Zjirinovskij eller om det är hans egen innersta inställning spelar kanske mindre roll. Man kan konstatera att denna politik, med neo-imperialistiska drag också fått genomslag i Ryska Federationens militära doktrin. I den ordrika skriften finns här och där bland snömoset texter av isande klarhet. Bland källor till extern krigsfara nämns "utvidgning av militära block och allianser till skada för Ryska Federationens militära säkerhetsintressen." Och bland *faktorer som kan medföra att krigsfara utvecklas till det direkt militärt hot* finner vi "införande av utländska trupper till Ryska Federationen angränsande staters territorier."

En ny Hitler är nog inte oundviklig. Men om han kommer har dagens efterföljare till Chamberlain, Daladier och Hoare-Laval gjort sitt bästa för att förbereda ett nytt München. I alla händelser är de på god väg att återställa Jalta-världen och att missa ett unikt tillfälle att bygga broar till nyuppståndna fria nationer.